

**Uunga siunnersuut: Aningaasarsianit akileraarutit pillugit Inatsisartut inatsisaata
allanngortinneqarneranik Inatsisartut inatsisaat nr. Xx, xx. xxx 2019-imeersoq
Aningaasaqarnermut Nunanilu Avannarlerni Suleqatigiinnermut Naalakkersuisumit
saqqummiunneqartoq**

pillugu

Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Ataatsimiititaliap

siunnersuutip aappassaaneerpeqarneranut

ISUMALIUTISSIISSUTAA

Ataatsimiititaliap suliarinninnermini ilaasortarai:

Inatsisartunut ilaasortaq Hermann Berthelsen, Siumut, siulittaasoq

Inatsisartunut ilaasortaq Peter Olsen, Inuit Ataqatigiit, siulittaasup tullia

Inatsisartunut ilaasortaq Karl-Kristian Kruse, Siumut

Inatsisartunut ilaasortaq Henrik Fleischer, Siumut

Inatsisartunut ilaasortaq Múte Bourup Egede, Inuit Ataqatigiit

Inatsisartunut ilaasortaq Malene V. Rasmussen, Demokraatit

Inatsisartunut ilaasortaq Jens NapátôK', Partii Naleraq

UKA 19-imi ulloq 26. september 2019-imi siullermeerinninnerup kingorna ataatsimiititaliap siunnersuut misissorpaa.

Siunnersuutip imarisai siunertaalu

Siunnersuummi siunertat pingaarnerit pingasuupput; 1) sulinermit ilanngaammik atuutilersitsinissaq, 2) aningaasarsiat PET-imit tunniunneqartartut ilaasa akileraaruserneqannginnissaat aamma 3) soraarnerussutisiaqalernissamut ileqqaartut oqimaaqatigiissaareqqinnissamut pisussaaffiannik iluarsineq kiisalu soraarnerussutisiaqalernissamut ileqqaakkat akileraarutissanik ukiunut kingusinnerusunut kinguartitsinernut atorneqarnissaannik pinngitsoortitsinissaq.

Siunnersuutip Inatsisartunit siullermeerneqarnera

PET-imit aningaasarsiaritinneqartut ilaasa akileraaruserneqannginnissaat aammalu soraarnerussutisiaqarnermut maleruagassat iluarsineqarnissaat taperserneqarluarput. Tamatuma saniatigut siunnersuutip ilaa sulinermut ilanngaammik atuutilersitsinissamut tunngasoq siullermeerinninnermi annerusumik sammineqarpoq. Siunnersuutip ilaa taanna partiit ilaannit taperserneqarpoq, ilaannilli taperserneqarani. Siunnersuut Siumumit taperserneqarpoq. Sulinermut ilanngaat Inuit Ataqatigiinnit tunngaviusumik taperserneqarpoq, kissaatiginartinneqarlunili ukiumut 250.000 kr.-it tikillugit isertitanut taamaallaat atuutissasoq. Sulinermut ilanngaat isertitaqartunut tamanut atuutissasoq aammalu ilanngaat ingerlaavartumik atugassiissutigineqartassasoq Demokraatinit kissaatigineqarpoq. Partii Naleqqap siunnersuut taperserpaa, isumakuluutigaluguli maanna ilusimisut iluseqartilluni tamakkiisumik sinniuteqannginnissaa. Siunnersuut aallaaviatigut Atassummit taperserneqarpoq, ilaatigulli siunnersuutip allaffissornikkut kingunerisassai eqqarsarnartoqartinneqarlutik. Sulinermut ilanngaateqarnissaq Suleqatigiissitsisunit taperserneqanngilaq, kaammattuutigineqarlunili akileraartarnikkut-, inuussutissarsiornikkut atugarissaarnikkullu tamakkiisumik iluarsaaqqittoqassasoq. Ilanngaatip innuttaasunut sapinngisamik amerlanerpaanut iluaqusiinissaa kissaatigalugu siunnersuut Nunatta Qitornaannit tunngaviusumik taperserneqarpoq.

Tusarniaaneq

Siunnersuut marlunnut avillugu tusarniaassutigineqarsimasoq Naalakkersuisut paasissutissiissutigaa. Siunnersuutip ilai sulinermut ilanngaammut aammalu PET-imit aningaasarsiat ilaasa akileraaruserneqannginnissaannut tunngasut piffissami 30. april 2019-imit 4. juni 2019-imut tusarniaassutigineqarput. Siunnersuutip ilaa soraarnerussutisiaqalernissamut ileqqaakkanut tunngasoq piffissami 1. - 24. juli 2019-imi tusarniaassutigineqarpoq. Tusarniaanermut akissutit tiguneqartut siunnersuummut nalinginnaasumik nassuiaatini nassuiaatigineqarput.

Naalakkersuisut allannguutissatut siunnersuutaat

Aappassaaneerinninnissaq sioqqullugu Naalakkersuisut allannguutissatut siunnersuummik saqqummiussipput. Siullermik allannguutissatut siunnersuut Namminersorlutik Oqartussat sulisuisa nunatta avataanut suliertortitat akileraarusersorneqartarnerinik erseqqissaanissamik siunertaqarpoq. Namminersorlutik Oqartussat avammut suliertortitaasa Udenrigsministeriap sulisuminik avammut suliertortitaatulli akileraarutitigut atugassaqartinneqarnerat siunnersuutitut toqqammavissinneqarpoq. Siunnersuullu avammut suliertortitat sinniisutut suliaqarnerannik toqqammaveqarpoq, tamatumalu ilaatigut inigisap nunani allani attaveqaatinut nereqatigiiffittut atorneqartarnera nassatarisinnaavaa. Taamaattoqarnissaani pineqartut nammineq toqqarsinnaasaannit inissiap pitsaanerunera pisariaqartippaa. Inissiat ilaat inissianit Udenrigsministeriap aqutaanit atugassanngortinneqartarput, taamaammallu inissiaq avammut suliertortitap taassumalu ilaqaataasa pisariaqartitaannit allaanerusinnaapput.

Tulliatut tamakkiisumik akileraarusersukkanik soraarnerussutisiassanut sipaakkat atuutilersinneqarnerisa kingorna ilanngussinnginnissat pillugit sunniutaasunik malittarisassat nalimmassarneqarnissaannik siunnersuut siunertaqarpoq. Inunnut tamakkiisumik akileraarusiinnermut ilaatinneqartunut soraarnerussutisiassanik aaqqissuussinerit Inuit aningaasarsianit akileraarutit pillugit inatsimmi § 72 b naapertorlugu tamakkiisumik akileraartussaataasut isertaminnit ilanngaasigaanngitsunit aalajangersimasumik 35 %-imik akileraaruserneqartarput, kisiannili inummut nalinginnaasumillu ilanngaammik ilanngaateqarsinnaanatik, taamattaarlu inuttut ernianut aningaasartuutiminnut kiisalu akileraartussaataasut nammineq soraarnerussutisianut katersivinnut akiliutaanut ilanngaateqartinneqarsinnaanngillat. Isertitanilli naatsorsuinermi sulisitsisut soraarnerussutisianut katersivinnut kiisalu inuunermik sillimmasiisarfinnut soraarnerussutisianullu sillimmasiisarfinnut, aningaasarsianit akileraarutit pillugit inatsimmi § 39, § 40 aamma § 43 naapertorlugit Kalaallit Nunaanni angerlarsimaffeqartunut tamakkiisumik akileraartussaataasooq sinnerlugu akiliutai ilanngunneqassanngillat. Taamaattoq sulisitsisut soraarnerussutisiassanut katersanut akiliutaasa ilanngunneqannginnissaannut periarfissaqanngilaq, tassa soraarnerussutisiassatut katersinnermut aaqqissuussanut aningaaserivinnit Kalaallit Nunaanni angerlarsimaffeqartunit neqeroorutigineqartunut. Tamannalu soraarnerussutisiassatut siunertanut katersinnernut malittarisassat 2016-imi ukiakkut atuutilersinneqarneranni eqqarsaatigineqanngilaq.

Allannguutissatut siunnersuutikkut sulisitsisut aningaaserivinnut Kalaallit Nunaanni angerlarsimaffeqartunut soraarnerussutisiassatut siunertanut katersinnernut akiliutaasa aamma ilanngunneqartannginnissaannik siunertaq qularnaarniarneqarpoq, taamaalillunilu aningaasarsianit akileraarutit pillugit Inatsisartut inatsisaanni § 72 b-mut ilaatinneqartut tamarmik assigiinnik atugassaqartinneqalissapput.

Naggataagut inatsisip kalaallisoortaani kukkunerit nassaarineqartut aaqqinneqarnissaannik inatsit siunertaqarpoq, taamaalilluni Inatsisartut inatsisaata kalaallisoortaata qallunaatoortaalu imminnut naapertuunnerat qulakkeerneqarluni.

Ataatsimiititaliap siunnersuummik suliarinninnera

Siunnersuutip ilaasa PET-imit aningaasarsiarititat ilaasa akileraaruserneqartannginnissaasa aammalu soraarnerussutisiaqalernissamut maleruagassat ilaasa iluarsineqarnerisa naleqquttuunerat isumaqatigiissutigineqartoq ataatsimiititaliamit oqaatigineqassaaq. Siunnersuutip ilaannut tassunga tunngasunut ataatsimiititaliaq allanik oqaaseqaateqarnissaminut pissutissaqarsorinngilaq.

Sulinermit ilanngaammut tunngatillugu ataatsimiititaliamit oqaatigineqassaaq ilanngaait ukiumut ataasiarlutik innuttaasunut atugassiissutigineqartarnerannik periuseq

saqqummiunneqartoq suliffissaqartitsiniarnermut kissaatigineqartutut siuariaataassanngitsoq ilimanarsinnaasoq. Taamaattumillu siunnersuutip Nunatta Karsianit iluanaarutigineqartussaagaluanut annertuumik sunniutissai – ukiumut 45 aamma 50 mio. kr.-it akornanniittussatut naatsorsorneqartut – tunngavigalugit inatsisissatut siunnersuutip ilai sulinermit ilanngaammut tunngasut nalunaarutikkut kingusinnerusukkut atuutilersinneqarnissaat naleqquutuusinnaasoq ataatsimiititaliaq isumaqarpoq. Taamaaliornikkut ilanngaatip qaammatikkaartumik atugassiissutigineqartarnissaata periarfissinneqarnissaa siunertaralugu qarasaasiakkut aqqissuussinernik il.il. pisariaqartumik naleqqusaanissamik qulakkeerinninnissaminnut Naalackersuisut periarfissinneqassapput, taamaaliornikkullu sunniutissat siunertarineqartut anguneqarsinnaanissaat periarfissaqarnerulersinneqassalluni.

Tamanna tunngavigalugu Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Ataatsimiititaliap pingajussaaneerinninnissaq sioqqullugu allannguutissatut siunnersuummik saqqummiusseqqullugit Naalackersuisut kaammattorpai, taamaaliornikkut sulinermit ilanngaatip qaammatikkaartumik atugassiissutigineqarsinnaaqqullugit. Tassunga nangissutitut ataatsimiititaliamit kaammattuutigineqassaaq allannguutissatut siunnersuutip imarissagaa aalajangersakkat sulinermit ilanngaammut tunngasut kingusinnerusukkut atuutilersinneqarnissaat, taamaaliornikkut taakku allaffissornikkut aqqissuussinerit ilanngaammik suliarinnissinnaasut piareerpata nalunaarutikkut atuutilersinneqarsinnaaqqullugit.

Siunnersuutip aningaasaqarnikkut kingunerisassai

Naalackersuisut allapput; sulinermit ilanngaammik eqqussinermi erngertumik iluanaarutitigut appariaatissaq 107 mio. kr.-t missaanniissasoq naatsorsorneqarpoq. Sulinermit ilanngaammik apparsaaneq 23,5 mio. kr.-t missaannik iluanaarutaassasoq naatsorsuutigineqarpoq, taamaasilluni iluanaarutitigut toqqaannartumik apparierneq katillugu 83,5 mio. kr.-ussaaq.

Nalilerneqarpoq, sulinermit ilanngaammik eqqussinermut atatillugu nikerartumik sunniuteqassasoq. Sunniutit taakku sulinermit sunniutaassasut naatsorsuutigineqarput, tassani innuttaasut sulinerunissaq toqqassagaat, akileraarutitigut isertitat qaffariarnerannik kiisalu pisortat isumaginninnikkut aningaasartuutaasa annikillinerannik kinguneqartumik. Sulinermit ilanngaatip annikilliartuaartinnerata annertussusaanni, annertunerusumik sulinissamut kajumissuseqalersitsineq pitsaanngitsumik killeqarpoq, tamatumalu suliffissaqarneq sunnertussaavaa, taamaalillunilu siunnersuutip ineriartortumik sunniinera pitsaasuunani. Tamatuma saniatigut innuttaasut aningaasat atoriaannaasaasa qaffariarnerat sunniutaassaaq, taamaasilluni atuneq qaffariassalluni. Tamanna ilaatigut nunatta karsianut annertunerusumik iluanaarutaassaaq, assersuutigalugu eqqussinermi akitsuutitigut aamma suliffeqarfiit akileraarutaasa qaffannerisigut il.il. ilaatigut atugassanik niuerfimmit. Ataatsimut isigalugu

nikerartumik sunniutit 38,5-33,5 mio. kr.-t missaanni iluanaarutaassasut missiliorneqarpoq. Nikerartumik sunniutissat missingersornerinut atatillugu annertunerusumik qularnartoqarpoq. Assersuutigalugu sulinermit sunniutaasumut apeqqutaapput atorfiit inuttaqanngitsut il.il. ilaatigut taakkununnga apeqqutaallutik inuiaqatigiinni pissutsit. Siunnersuut katillugu 45-50 mio. kr.-t missaanni iluanaarutitigut appariarnermik nassataqassasoq missiliorneqarpoq

Siunnersuutip ilai PET-imit aningaasarsiat ilaasa akileraaruserneqartannginnissaannut kiisalu soraarnerussutisiaqalernissamut maleruagassat iluarsineqarnissaannut tunngasut aningaasaqarnikkut annikinnerusumik sunniuteqartussatut sunniuteqartussaannngitsutulluunniit naatsorsuutigineqarput.

Ataatsimiititaliap inassuteqaatai

Naalakkersuisut allannguutissatut siunnersuutaat akuerineqassasoq ataatsimiititaliap isumaqatigiittup inassutigaa. Pingajussaaneerinninnissamut allannguutissatut siunnersuummik allamik saqqummiussisoqarnissaa ataatsimiititaliamit kaammattuutigineqarmat pingajussaaneerinninnissaq sioqqullugu siunnersuutip ataatsimiititaliamut suliarineqartussanngorlugu innersuuteqqinneqarnissaa ataatsimiititaliamit qinnutigineqarpoq.

Taama oqaaseqarluni isumaliutissiissummilu allassimasunik oqaaseqaateqarluni ataatsimiititaliap siunnersuut aappassaaniigassanngortippaa.

Hermann Berthelsen
Siulittaasoq

Peter Olsen
Siulittaasup tullia

Karl-Kristian Kruse

Henrik Fleischer

Malene V. Rasmussen

Jens Napaattoq

Múte Bourup Egede